

Könyvtárban, valamint az Akadémiai és az Országos Széchényi Könyvtárban. Ez utóbbi két évvel ezelőtt a Rivista di Studi Ungheresi mind a 25 számát is feltette a könyvtár digitális folyóirattárába, így minden érdeklődő, bárhol is éljen, az alábbi honlapon kinyithatja az olaszországi hungarológiai szemle bármelyik számát (Rivista di Studi Ungheresi: <http://epa.oszk.hu/02000/02025>).

Tekintettel arra, hogy a Rivista di Studi Ungheresi számít az egyetlen olaszországi hungarológiai folyóiratnak (a Római Magyar Akadémia az akadémián rendezett tudományos konferenciák anyagát közlő „Annuario”, és a Nápolyi Keleti Egyetem magyar vonatkozású tanulmányokat is közlő évkönyve, az „AUON” mellett), amely legfőbb feladatának az új olasz hungarológus generáció és a magyar–olasz kapcsolatokkal foglalkozó

fiatal magyar kutatók tanulmányainak közreadását tartja, és igen fontos, hogy a folyóirat továbbra is folyamatosan megjelenhessék. Ameddig a római magyar tanácsok léteznek, a folyóiratnak biztos háttere van, de amennyiben a tanszékvezető legkésőbb négy év múlva bekövetkező nyugdíjaztatása után a tanszék megszűnik, akkor a folyóirat szerkesztését (és ezzel együtt a római egyetemi magyar oktatást is) az utolsó olaszországi hungarológiai „védőbástyának”, a Római Magyar Akadémiának kell magára vállalnia. Hiszen nem lehet megengedni, hogy a nyolcvanas évek óta egyre jobban fejlődő olaszországi hungarológia is azon országok példáját kövesse, ahol az egyetemi magyar oktatással együtt a hungarológiai kutatómunka szervezeti keretei is megszűntek.

GYIMESI LÁSZLÓ

Az alkotóművészek jogairól

A Művészeti Szakszervezetek Szövetségének hat művészeti szakszervezet a része, zenészek, táncosok, színházi emberek, filmesek, képzőművészek, írók, artisták a tagjai. Lényegében az egyetlen olyan átfogó szervezet Magyarországon, amely valamennyi művészeti ág ügyeivel foglalkozik. A Szövetséget alkotó szakszervezetek önállóak, nincs hierarchia. Mindenki teszi a saját területén a dolgát, igyekszik elérni azokat az eredményeket, amelyeket maga elé kítűz. Ugyanakkor számos olyan kérdés van, amely közös valamennyi művészeti ágban, mi ezeket a közös ügyeket próbáljuk együttesen, eredménnyel képviselni. Általában a művészeti szakszervezetek egy-két kivételtől eltekintve kis létszámú szervezetek, infrastruktúrájuk, gazdasági feltételeik, működtetésük önmagában nagy feladatot jelentene, szövetkezésben viszont sokkal könnyebb megoldani. A közös ügyünk elsősorban nem a gazdasági érdekközösség, hanem maga a munka, amit az általunk képviselt művészek, alkotó- és előadóművészek, pedagógusok, oktatók és más munkavállalók végeznek.

Nyilvánvalóan a szakszervezet életében első helyen az egzisztenciális kérdések szerepelnek: létezésének fenn tartása, a munkalehetőségek megteremtése, a munkafeltételek jobbítása, illetve legalább a rosszabbodásának megakadályozása. Ez egy ilyen szervezetben alapvetően eltérő feladatokat jelent, teljesen más a helyzet akkor, amikor egy zenepedagógusról beszélünk vagy egy szimfonikus zenekar zenészerő, és nyilvánvalóan egy író

vagy egy zeneszerző életében ezek a fogalmak teljesen mást jelentenek, esetleg meg sem jelennek.

A másik alapfeladat, hogy a művészeket – akár alkotó-, akár előadóművészetről legyen szó – a közteherviselés, az adózás, a társadalombiztosítás és egyéb hasonló szolgáltatások ügyében igyekszünk képviselni és segíteni. Ez évtizedek óta nagyon-nagyon komoly ügy, nem hiszem, hogy egyébként csak a mi esetünkben.

A harmadik kiemelt terület, amely kivétel nélkül érinti a többit, az a szerzői jog kérdése. A művészetet foglalkoztató intézményrendszer, beleértve a művészeti felsőoktatástól kezdve a Nemzeti Kulturális Alapig, többek között a színházak, zenekarok működési feltételeinek segítése, fenntartása a feladatunk.

A szövetkezésünkben lényeges az is, hogy a munkánk sokszerű és nagyon sok területre koncentrál. Általában a megoldások minden területen mást jelentenek. Ha nagyon éles határvonalat kell húzni a Szövetségen belül – ez a határvonal jogi értelemben létezik –, akkor két nagy csoport van, és most a pedagógusokról, oktatókról, főiskolai, egyetemi tanárokról nem beszélek, akiknek helyzetétől alapvetően eltérő az alkotó- és az előadóművészek helyzete. 2001-ben kongresszust rendeztünk, mert ekkor jutottunk arra az elhatározásra, hogy ideje lenne Magyarországon is megpróbálkozni egy olyan jogalkotási folyamattal, amiben a művészeti élet szereplői az Alkotmánynak megfelelően megkapnák azt az elismerést és azt a támogatást, amely egyébként a magyar Alkotmányban és nemzetközi egyezményekben hangsúlyozottan a művésztápuszról, a művészek jogállásáról szóló UNESCO ajánlásokban is megfogalmazódott. Ekkor kezdtünk ezen az ügyön dolgozni, ami meglehetősen sok irányú feladat volt és alaposan megmozgatta a

kulturális életet, alkotó- és előadóművészeket egyaránt. Hogy ne merüljünk most el a részletekben, a végeredmény jelen pillanatban az, hogy félsikert értünk el ebben az ügyben. Az előadóművészetnek ma már Magyarországon önálló törvénye van, amely szabályozza az előadóművészeti élet finanszírozásának legfontosabb részleteit, szabályozza az előadóművészeti szervezetekben foglalkoztatott művészek és más munkavállalók sajátos munkajogi szabályait. Ez egy nagyon nagy eredmény, Európában ehhez hasonló szabályozást mi még nem ismertünk.

A másik, amely legalább ennyire fontos és már nem „félállás” eredmény, hogy megszületett Magyarországon egy olyan szabályozás a közteherviselés területén – ez az egyszerűsített közteherviselésről szóló törvény, rövidebb nevén az EKHO –, amely a művészeket és az újságírókat is egyidejűleg egy megkülönböztetett, egyszerűsített, könnyebb és kedvezményesebb közteherviselési rendszer alkalmazásába vonta be. 2005-ben született meg ez a nagyon jelentős törvény, és egyelőre még talpon van, ami ugyancsak eredménynek számít ma Magyarországon. Az előadóművészeti törvény fontos módosításon esett át az elmúlt hónapokban, de ez nem változtatta meg alapvetően az említett célokat, tehát magát az intézményrendszert, az állam feladatait, az állam és az intézményrendszer finanszírozási kapcsolatát. Megteremti a művészek és más érdekeltek képviselőinek lehetőségét. Ha az alkotóművészet, az irodalom képviselői számára sikerülne közösen valami hasonló vagy ezt megközelítő eredményt elérni, akkor az íróársadalom is lényegesen kedvezőbb helyzetben üzhethé a foglalkozását. Jelenleg az irodalomnak vagy más alkotóművészetnek – ide sorolhatom a képzőművészetet és más alkotóművészeteket is –, ma Magyarországon ilyen intézményesült jogvédő rendszere nincs, ami a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége szemében nem méltányos és nem megfelelő eljárás. Térjünk vissza a szerzői jog kérdésére. A magyar szerzői jog az elmúlt években, évtizedekben jelentős fejlődésen ment keresztül, lényegesen több elemével szolgálja a jogosultakat, szerzőket és más szomszédos jogosultakat, előadóművészeket. Ugyanakkor nem kímélte meg a szerzői jogot és jelenleg sem kíméli meg az a nagy, hazánkban, sőt az egész világon zajló átalakulás, aminek lényegét talán úgy lehet a legegyszerűbben megfogalmazni, hogy a szerzői jognak egy döntő része átkerült az üzleti világba. Tehát a kulturális tartalmak jelentősége ma már eltöprel a szerzői jogon belül is a gazdasági érdekek mellett. Akár szeretjük, akár nem, így van, így alakult, amihez az utóbbi évtizedek technikai

fejlődése, különösen pedig az internet újabb felületeket nyújtott. E konferencián már felmerült, hogy a szerzők és a jogosultak jogait meg kell-e fizetni vagy sem. Ha ezt sem fizeti meg a fogyasztás valamilyen módon, akkor a művészet területén csupa szenttel állunk szemben, akik nem esznek és nem isznak, és valamilyen fantasztikus, aszkéta módon töltik az életüket. Egyszerűen tökéletesen elfogadhatatlan az a filozófia, amely szerint van terjesztési, eladási rendszere egy szellemi terméknek, és ezért mindenki valamilyen juttatást kap, kivéve azt, aki egyébként létrehozta. Azt hiszem, ez alapvető tévedés. Közről látom ennek a súlyos következményeit, ma a zenei ipar totális válságának egyik oka a roppant egyszerű technikai művelet, amelynek segítségével ingyenesen lehet letölteni és cserélni a zenei alkotásokat – és az audiovizuálisakat is. Ez hatalmas probléma, és hihetetlen károkat okoz alkotóknak, előadóknak, kiadóknak egyaránt, bár az utóbbiak üzletpolitikája nem kis mértékben járult hozzá e folyamat kialakulásához.

De a szerzői jog területén Magyarországon jelentős fejlődés történt, közös jogkezelő szervezetek jöttek létre olyan területeken, ahol a korábbiakban nem élveztek jogdíjat az írók. Ezek talán apró lépéseknek tűnnek, valójában nem azok, hiszen minden centiméter haladásért hihetetlen küzdelem folyik. Persze a jogdíjat nem szeretik sehol, a közönség nem szereti, mert nem magyarázzák el neki, hogy egy pohár vizet sem illik ellopni a másiktól, és bár a szellemi tulajdont fizikai értelemben nem tudjuk kézbe venni, de ha azt minden további nélkül el lehet venni, az igazságtalanság. Ez nem tudatosul a közönségben. A sajtó, a média ilyen szempontból nem segít, hanem leegyszerűsít, és nagyon gyakran félreinformál. De a politika is, miután nem túl népszerű arról beszélni, hogy a jogdíjfizetés helyes dolog, ezért inkább elkerüli az említést. Talán emlékeznek néhányan, amikor még az előző kormány idején a Nemzeti Kulturális Alap bázisát képező járulékokat a kormányzat bővíteni akarta, az internet bizonyos felhasználásai után szeretett volna járulékot fizettetni, akkor elementáris támadás indult a kezdeményezés ellen, amit elneveztek internet-adónak. Amúgy egy nevetséges, ezrelékben, fillérekben kifejezhető kötelezettség lett volna, ami nem jelentett volna komoly terhet. De ezt is sikerült ellehetetleníteni, ebből is látszik, nagyon gyenge a pozíciónk, és ezért nagyon fontos, hogy a szerzői jogi kérdésekben ki hogyan nyilvánul meg.

Esetenként a művészek is gyakran rosszul fogalmazzanak, mert nem ismerik a szabályozást. Ez persze nem az írókra, hanem főként a zenészekre vonatkozik. Úgy határoztunk a Szövetség legutóbbi tanácskozásán, hogy mindazt, amit az előadóművészeti területen elértünk,

megpróbáljuk továbbvinni az alkotóművészet területére is. Nyilván bizonyos modelleket nem lehet átültetni azonos módon, és az sem biztos, hogy a korábban nyertes mérkőzéseket ebben a fordulóban győztesen meg lehet vívni. De tény, hogy az előadóművészeti szervezetek forrásbővülését új intézmény szolgálja immáron két esztendeje, ez az úgynevezett társasági adókedvezmény, aminek lényege, hogy bármely gazdasági társaság nem támogatóként és nem szponzorként – ez lényeges különbség az ügyben –, hanem egyszerűen adományozóként – névtelen adományozóként –, az adózás előtti eredményét csökkentve átengedheti adójának egy részét az előadóművészeti szervezet jegybevételének a 80%-a erejéig. Tehát itt nem klasszikus szponzorálásról van szó, hanem adományozásról, ami tulajdonképpen adóátengedés az állam részéről. Vagyis az adót nem az államnak fizeti be az adományozó, hanem egy színháznak vagy éppen zenekarnak. Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy ez a lehetőség csak nonprofit társaságok vagy közintézmények esetében lehetséges, mint ahogy általában a teljes támogatási rendszer is ezen alapul, haszonérdekelt szervezetek támogatása az állam oldaláról nem jöhet létre.

Ezen sokat kell dolgozni, és a kedvező pillanatban, amikor valamelyest lazulnak a jelenleg nagyon erős fékek, amelyek az egész költségvetést és adórendszert jellemzik, akkor ezzel foglalkozni kell. De előtte még el kell dönteni, mit akarunk elérni és hogyan. Létezik a modell, amit átvett a sport is, hasonló modell érvényesül a filmgyártás területén, mi is onnan vettük az ötletet.

A másik nagy kérdéskör a művésztátusz fogalma. Át kellene tekinteni, hogy kik tekinthetők alkotóművészek jelenleg. Az ő esetükben meg kell oldani az adózási, társadalombiztosítási kérdéseket, eldönteni azt, hogy ezek a személyek vállalkozók-e, vagy sem. A jogállást lehetne és kellene is definiálni, vagy pedig azt mondani, hogy ez olyan jogállás, amit nem lehet definiálni, ezért keresünk vagy létrehozunk egy olyan jogállást, ami ebben a pillanatban még nem létezik. Példaként a magyar jogrend minden további nélkül elismeri a mezőgazdasági östermelő jogállását. És nem mondja ki azt, hogy a mezőgazdasági östermelőnek olyannak kell lennie, mint egy gyári munkásnak, katonatisztnak vagy pedagógusnak. Azt mondja, hogy östermelő, ami mellé lehet telepíteni egy szabályrendszert.

A magyar művészeti élet nem kapott soha olyan injekciót, fejlesztési lehetőséget, amelyet számos ágazat megkapott. A magyar alkotóművészet végképp. De odáig sem jutott az ügye, hogy bármilyen kedvezményrendszerből részesüljön, amelyből egyébként mások, más jogállással részesülhettek. Egy magyar művész nem kaphat visszamen-térítendő támogatást – a pályázatok másként működnek –, nem kaphat személy szerint kamatmentes kölcsönöket, hosszú lejáratú kölcsönöket, befektetéseket. Valójában bármely alkotómunka ugyanolyan, csak más eszközökkel és más módon zajló szellemi befektetés, mint egy fizikai vagy más típusú szellemi befektetés, az alkotó mégis hátrányos megkülönböztetésben részesül.

Mi azon dolgozunk, hogy közösen, az írókkal együttműködve próbáljunk előrelépni.

Rózsa Endre-emléktábla a költő születésének 70. évfordulóján

Kovács Orsolya Zsuzsanna felvétele

Vácott, 2011. október 30-án, vasárnap a Földvály-
téren, a Vám utca 14. számú épület falán felavatták
Rózsa Endre József Attila- és Bethlen-díjas költő
Nagy János szobrászművész készítette emléktábláját
Köszöntő: Fördös Attila polgármester
Emlékvers: Rózsa Dániel költő
Emlékbeszédet tartott: Németh Péter Mikola költő
Közreműködött: Schmidt Ferenc előadóművész
Avatóbeszédet mondott: Vasy Géza irodalom-
történész
Az emléktáblát a Kilencek nevében Kovács István
és Oláh János leplezték le.
Megszentelte fr. Tömördi Viktor, a Szt. Kereszt
Ferencs templom plébánosa
Utána a váci Nagyboldogasszony Székesegyházban
szentmisén, majd a váci Modern Művészeti Gyűj-
teményben emlékeztek barátai a költőre.